

Кыргыз билим берүү академиясына, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетине жана С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетине караштуу Д 13.16.526 диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясынын (математика) адистиги боюнча 13.00.02 - окутуу жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын алуу үчүн берилген Сейтеева Мээрим Даткаевнанын «Жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүү» деген темадагы диссертациясына эксперттик комиссиянын

БҮТҮМҮ

Курамында: төрага педагогика илимдеринин доктору, профессор Акматкулов Асылбек жана комиссия мүчөлөрү педагогика илимдеринин доктору, доцент Син Елисей Елисеевич, педагогика илимдеринин доктору, доцент Мамбетакунов Улан Эсенбекович болгон диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы изденүүчү Сейтеева Мээрим Даткаевна тарабынан 13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган «Жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүү» деген темадагы диссертациясы менен таанышып чыгып, төмөндөгүдөй бүтүмгө келди:

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Кыргыз билим берүү академиясынын, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинин алдындагы докторлук (кандидаттык) диссертацияларды коргоо укугу тарабынан берилген Сейтеева Мээрим Даткаевнанын «Жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүү» деген темадагы кандидаттык диссертациясы Д 13.16.526 диссертациялык кеңештин профилине туура келет.

Иште 13.00.02 – окутуу жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистигинин паспортуна толугу менен жооп берүүчү болочок юристтердин кесиптик компетенттүүлүгүн калыптандыруу үчүн студенттердин математикалык тапшырмалар аркылуу окутуу методикасынын теориялык жана практикалык негиздери иштелип чыккан.

Иштин максаты катары жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүүнүн методикасын иштеп чыгуу жана аны окуу процессине киргизүүгө сунуштоо эсептелет.

Коюлган максаттарды ишке ашыруу үчүн диссертацияда төмөндөгүдөй милдеттер каралган:

- коюлган проблема боюнча психологиялык, педагогикалык, методикалык жана математика боюнча адабияттардын илимий методикалык анализдерин жүргүзүү;
- болочок юристтерге математика курсун окутуунун учурдагы абалын аныктоо;
- болочок юристтердин математикалык даярдыктарын өркүндөтүүгө багытталган тапшырмаларды түзүүнүн моделин иштеп чыгуу;
- моделди ишке ашыруунун технологияларын иштеп чыгуу;
- иштелип чыккан моделдин натыйжалуулугун эксперимент аркылуу текшерүү жана жыйынтыгын жалпылоо.

Диссертациянын изилдөө объектиси: юридикалык факультеттердин студенттеринин математикалык билим алуу процессии.

Изилдөөнүн методдору: изилдөөнүн проблемалары боюнча психологиялык-педагогикалык жана илимий-усулдук адабияттарды анализдөө; юрист-студенттер үчүн атайын дисциплиналарды жана математика боюнча окуу куралдарды, жумушчу программалардын, квалификациялык талаптардын жана мамлекеттик билим берүү стандарттарынын анализи; студенттер, мугалимдер, юристтер менен маектешүү, байкоо, анкета жүргүзүү, интервью алуу; педагогикалык эксперимент; педагогикалык эксперименттин жыйынтыгын статистикалык жактан иштеп чыгуу.

13.00.02 - окутуунун жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча изилдөөлөрдүн талаптарына туура келет.

2. Диссертациянын актуалдуулугу:

Бүгүнкү күндө жогорку юридикалык окуу жайлары дүйнөлүк технология мейкиндигинин өнүгүү шартында эгемендүү республикабыздын өнүгүүсүнө салым кошуучу, учурдун талабына ылайык болочок укук таануучуларды даярдоо максатын көздөйт. Ал эми болочок юристтерди даярдоо мезгилинде, өз алдынча иштөөсүндө алардын логикалык ой жүргүзүүлөр машыктыруудагы негизги илим катары –математика эсептелет. Ошондой эле ой жүгүртүүнүн логикалык маданият жана математикалык жөндөмдүүлүк юристке, ал текеген укуктук системаларга баа берүүдө жана аларды изилдөөдө зарыл куралдардын бири болуп эсептелет.

Мында математикалык билим берүүнүн сапатын жогорулатуу проблемасын чечүүнүн бирден бир жолу болуп, маселе иштөөлөрдү белгилөөгө болот. Анткени, юридикалык окуу жайларында окууга келген студенттердин математика боюнча билим деңгээлдери бири биринен айырмаланып турат.

Диссертацияда математиканы юридикалык кесипке багыттоо үч багытта каралат: түзүүчүлүк, өркүндөтүүчү жана методологиялык. Түзүүчүлүк багыт прикладдык мисал-маселелердин жардамы менен иш жүзүнө ашырылат. Методологиялык жана өркүндөтүүчү багыттарында математика менен юридикалык дисциплиналар менен интегралдашып

кесиптик компетенттүүлүктөр жана математикалык даярдыктары калыптандырылат.

Математика курсу боюнча кесипке багытталган тапшырмаларды түзүүнүн негизги принциптери: бүтүндүүлүк жана кесипке багыттоо; иерархиялуулук; структуралуулук; үзгүлтүксүздүк; кесиптик маанилүү мазмунду баскычтар менен кароо принциптерин.

Жогоруда айтылгандардын негизинде изденүүчү тарабынан аткарылган илимий изилдөө өтө актуалдуу жана өз убактысында деп кортундулоого болот.

3.Илимий жыйынтыктар.

Изилдөөдө педагогика илиминин өнүгүшү үчүн маанилүү төмөндөгүдөй жаңы илимий негизделген теориялык жыйынтыктар келтирилген:

1-жыйынтык. Проблема боюнча психологиялык, педагогикалык жана методикалык адабияттарга талдоо (I-глава 1.1-бөлүм) жүргүзүлүп, юридикалык жогорку окуу жайында маселелерди иштөө аркылуу окутууда студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттеринин структурасы түзүлгөн (I-глава 1.2-бөлүм);

2-жыйынтык. Юридикалык окуу жайында математиканы окутуу процессинде студенттердин ой жүгүртө алган жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрө алган бөлүмдөр көрсөтүлгөн жана жөндөмдүүлүктүн блокторунун айырмачылыгын эске алуу менен типологиялык байланыштар (I-глава 1.3-бөлүм) аныкталган;

3-жыйынтык. Математика курсун окутууда юридикалык кесипке багыттоо үч багытта каралат: түзүүчүлүк, өркүндөтүүчү жана методологиялык. Түзүүчүлүк багыт прикладдык мисал-маселелердин жардамы менен иш жүзүнө ашырылат. Методологиялык жана өркүндөтүүчү багыттарында математика менен юридикалык дисциплиналар менен интегралдашып кесиптик компетенттүүлүктөр жана математикалык даярдыктары калыптандырылат.

Математика курсу боюнча кесипке багытталган тапшырмаларды түзүүнүн негизги принциптери: бүтүндүүлүк жана кесипке багыттоо принциби; иерархиялуулук принциби; структуралуулук принциби; үзгүлтүксүздүк принциби; кесиптик маанилүү мазмунду баскычтар менен кароо принциби. Окуган студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттерин өнүктүрүүгө багытталган тапшырмалардын циклин аныктамасы берилген жана аны түзүүнүн критерийлери (II -глава 2.1-бөлүм) иштелип чыккан;

4-жыйынтык. Юридикалык окуу жайында окуган студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрдүн аныктоо максатында айрым тапшырмалардын системасы (II -глава 2.2-бөлүм) сунуш кылынган;

5-жыйынтык. Болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүүнүн модели (II -глава 2.3-бөлүм) түзүлгөн жана ал окуу процессине сунушталган.

4.Диссертацияда чыгарылган ар бир жыйынтыктын (илимий жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгүнүн деңгээли.

1-жыйынтык. Жогорку окуу жайларында болочок юристердин даярдоодо математиканы маселе чыгаруу аркылуу окутуунун негизинде студенттердин жөндөмдүүлүк компоненттери негизделген. Ал жыйынтыктар ишенимдүү, себеби, мындай окутуунун ыкмаларын колдонуу менен жогорку окуу жайында математиканы психологиялык, педагогикалык жана методикалык аспектилерин терең анализдөөнүн жыйынтыгынан алынган.

2-жыйынтык. Юридикалык окуу жайларда студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрүн өнүктүрө алган математиканын бөлүмдөрүн иликтөө менен аныкталган жана аларды типологиялык өзгөчөлүктөрүнө жараша түзүүнүн педагогикалык-психологиялык негиздерине таянган. Алынган жыйынтыктар ишенимдүү, себеби, бул проблемага болгон бир топ илимий ыкмалар терең талдоого алынып, анын жыйынтыктары чагылдырылган.

3-жыйынтык. Ишенимдүү, себеби, студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттерин өнүктүрүүгө багытталган тапшырмалардын мазмуну окуу жайлардын стандартына негизделип алынган. Студенттердин маселе иштөөнү өз алдынча аткаруусунун педагогикалык шарттары негизделип, алар окуу процессинде текшерилген.

4-жыйынтык. Жогорку окуу жайында математиканы маселе иштөөгө үйрөтүү аркылуу окутуунун зарылдыгы менен бекемделген жана атайын методикалык адабияттарда берилген сунуштарга автор таянып алынган жыйынтыктар менен тастыкталган.

5.Диссертацияда чыгарылган ар бир илимий жыйынтыктын (жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун жаңылыгынын деңгээли.

1-жыйынтык. Жаңы деп эсептелет, себеби, жогорку окуу жайында математиканы окутуу процессинде маселе иштөөгө үйрөтүү өзгөчөлүктөрү студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттеринин структурасы түзүлгөн.

2-жыйынтык. Жаңы, себеби, жогорку окуу жайында кесипке окутууда студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрүнүн өзгөчөлүктөрүн эске алган.

3-жыйынтык. Жаңы, себеби, жогорку окуу жайында кесипке окутууда студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттерин аныктоого жана аны өнүктүрүүгө багытталган тапшырмалардын циклдери көрсөтүлгөн критерийлердин негизинде түзүлгөн.

4-жыйынтык. Юридикалык жогорку окуу жайында математиканы окутуу процессинде студенттердин математикалык жөндөмдүүлүктөрүнүн компоненттери, салттуу окутууга салыштырмалуу бир топ жогорку деңгээлде калыптангандыгы автор тарабынан жүргүзүлгөн педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары менен тастыкталган.

5-жыйынтык. Жаңы деп эсептелет, себеби, юристтерди даярдоодо математиканы окутууда маселе иштөөгө үйрөтүү методикасынын модели көрсөтүлгөн.

6. Ички биримдигин жана тиешелүү актуалдуу проблеманын, теориялык жана прикладдык милдеттердин чечилишине алынган жыйынтыктардын багытын баалоо.

Сейтева Мээрим Даткаевнанын «Жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүү» деген темадагы диссертациянын жоболору:

- болочок юристтерге математика курсун окутуунун учурдагы абалы;
- болочок юристтерге математика курсун кесипке багыттап окутуунун маңызы жана кесиптик өзгөчөлүктөрдү камтыган математикалык тапшырмаларды түзүүнүн талаптары;
- юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүүнүн модели;
- болочок юристтердин математикалык даярдыктарын өркүндөтүүгө багытталган тапшырмалардын системасын пайдалануунун технологиялары;
- педагогикалык эксперименттин жыйынтыктары.

Жыйынтыктары юридикалык жогорку окуу жайларынын студенттеринин логикалык ой жүгүртүү ыкмаларына, анын калыптанышына болгон изилдөөлөрү менен аныкталган жана жогорку кесиптик окуу жайларынын стандартына негизделген. Алынган жыйынтыктар боюнча практикалык сунуштар көрсөтүлүп, теориялык жоболордун негизинде түзүлгөн.

Диссертация белгиленген проблема боюнча бир ички бүтүндүккө бириктирилген бир топ илимий жаңы жыйынтыктарды жана жоболорду камтыйт. Бул автордун педагогика илимдерине кошкон жеке салымын күбөлөндүрүп турат. Проблемаларды чечүүнүн сунуш кылынган жаңы ыкмалары юридикалык жогорку окуу жайында математиканы окутууда модернизациялоо процессинде жетишээрлик аргументтелген жана белгилүү чечимдерге салыштырмалуу сын көз менен бааланган.

7. Алынган жыйынтыктардын практикалык баалуулугу.

Диссертацияда иштелип чыккан болочоктогу юристтерди кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу математика даярдыгын өркүндөтүү процессинин технологиясын ЖОЖдордун практикасына киргизүү математиканы окутуу процессинин эффективдүүлүгүн жогорулатуу менен студенттердин жалпы кесиптик даярдыгынын деңгээлин жогорулатууга шарт түзөт. Диссертациядагы илимий негизделген жоболор, ОМКнын материалдары, методикалык сунуштар, ЖОЖдордо, изденүүчүлөрдүн илимий иштеринде колдонулушу мүмкүн.

Кандидаттык диссертацияда алынган төмөндөгү илимий натыйжалар ишке ашырылган: Кыргыз Республикасындагы юристтерди даярдаган жогорку окуу жайларындагы адистиктердин окуу пландары, программалары

талдоодон өткөрүлүп алардын мазмундук өзгөчөлүктөрү салыштырылып, математикалык даярдыктарынын мазмуну такталып, кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу, алардын математикалык даярдыктарын өркүндөтүү зарылдыгы тастыкталды. Болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүүнүн модели жана аны окуу процессинде ишке ашыруунун технологиялары сунушталып, ЖОЖдордун окуу процессине киргизилди.

8. Диссертациянын негизги жоболорунун, жыйынтыктарынын жана натыйжаларынын жарыялангандыгын тастыктоо: диссертациялык изилдөөнүн багыттары боюнча 14 илимий макала, анын ичинен үч макала чет өлкөдөн жана бир типтүү окуу программасы, бир окуу-методикалык колдонмо жарык көрдү, электрондук окуу-куралы иштелип чыкты.

Диссертациянын мазмуну автордун төмөндөгү эмгектеринде чагылдырылган:

1. Сейтеева, М.Д. Жогорку окуу жайларында болочоктогу юристтердин математикалык даярдыгынын теориялык модели [Текст] /М.Д.Сейтеева// Вестник КГУ им. И.Арабаева, -2013, -№3.

2. Сейтеева, М.Д. Математиканы окутуу процессинде кесиптик багыттын маңызы [Текст] /М.Д.Сейтеева// Международный казахско-турецкий университет имени Х.А. Ясави. Туркестан, -2015.

3. Сейтеева, М.Д. Студент юристтерге математиканы окутуунун методикалык өзгөчөлүктөрү [Текст] /М.Д.Сейтеева// Вестник КГУ им. И.Арабаева, -2014, -№3,

4. Төрөгелдиева, К.М., Сейтеева М.Д. Жогорку окуу жайларында даярдалуучу юристтерге математикалык билим берүү маселелери [Текст] /К.М. Төрөгелдиева, М.Д.Сейтеева// Вестник КНУ им.Ж.Баласагына, - 2014.

5. Төрөгелдиева, К.М., Сейтеева М.Д. Математиканы кесипке багыттап окутуунун негиздери [Текст] /К.М. Төрөгелдиева, М.Д.Сейтеева// Вестник КГУ им. И.Арабаева, -2014, -№3

6. Сейтеева, М.Д. Математика –необходимый атрибут в юридической науке [Текст] /М.Д.Сейтеева// Вестник КГУ им. И.Арабаева, -2015

7. Төрөгелдиева, К.М., Сейтеева М.Д. Болочок юристтердин кесибине багытталган математикалык тапшырмалар: Окуу-метод. колдонмо.-Б.: 2015.- 79б.

8. Төрөгелдиева, К.М., Сейтеева М.Д. Кыргыз Республикасында юристтерге математикалык билим берүүнүн абалы [Текст] /К.М. Төрөгелдиева, М.Д.Сейтеева// Известия КАО, №1(37), -2016

9. Сейтеева, М.Д. Методические особенности обучения математике студентов-юристов [Текст] /М.Д.Сейтеева// Сборник статей международной научно-практической конференции «Роль инноваций в трансформации современной науки» (15 января 2016г., г.Тюмень)/в 3ч. Ч.2-Уфа: Аэтерна, - 2016.-188с.

10. Сейтеева, М.Д. Кесипке багытталган тапшырмалардын математиканы окутуудагы орду [Текст] /М.Д.Сейтеева //«Известия ВУЗов Кыргызстана» (Известия ВУЗов), -№1,-2016.

11. Сейтеева, М.Д. Кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу болочок юристтердин математикалык даярдыктарын калыптандыруунун технологиялары [Текст] /М.Д.Сейтеева// Наука, новые технологии и инновации Кыргызстана.- №2,-2016

12. Сейтеева, М.Д. The role and place of mathematics in law.//Роль и место математики в юриспруденции [Текст] /М.Д.Сейтеева//Проблемы педагогики - № 2 (13), -2016, Научно-методический журнал. -Москва. -2016.

13. Сейтеева, М.Д. Концепция математической подготовки будущих юристов [Текст] /М.Д.Сейтеева//Проблемы науки,- № 5 (6), -2016, Научно-методический журнал, -Москва.- 2016.

9. Авторефераттын диссертациянын мазмунуна дал келиши.

Автореферат толугу менен диссертациянын мазмунуна, анда коюлган изилдөөнүн максаттарына жана милдеттерине дал келет. Авторефераттын окшош түзүлгөн кыргыз, орус жана англис тилдериндеги резюмеси бар.

10. Жетектөөчү уюмду, расмий оппоненттерди дайындоо жөнүндө сунуштун негиздүүлүгү.

Диссертациялык кеңештин комиссиясы кандидаттык диссертация боюнча:

Жетектөөчү мекеме катары Жалал-Абадмамлекеттик университетинин «Жогорку математика жана аны окутуунун технологиясы» кафедрасын сунуштайт.

Биринчи расмий оппонент катары математиканы окутуунун теориясы менен методикасы боюнча адис, педагогика илимдеринин доктору, доцент Син Елисей Елисеевич сунуш кылат (13.00.02). Анын негизги эмгектери:

1. Син Е.Е. «Роль методики преподавания математики в сохранении традиции и развития инновационных технологии в обучении». Вестник КГУ им. И.Арабаева,-2012,-№2.
2. Син Е.Е. «Модель оптимального построения учебного плана в вузе». Вестник ОшГУ,-2012,-№4.
3. Син Е.Е. «Состояние и проблемы математического образования». Наука и новые технологии,-2015,-№1.
4. Син Е.Е. «Формирование межпредметных компетенций по естественно-математическим предметам». Сб.материала XIII Межэ.научно-прак конф. Г.Белгоград, «Современные тенденции развития науки и технологии», -2016,-№4.

Экинчи расмий оппоненткатары математиканы окутуунун теориясы менен методикасы боюнча адис педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Мунапысова Гульнара Ташматовнаны сунуш кылат (13.00.02). Анын негизги эмгектери:

1. Мунапысова Г.Т., Байсалов Дж.У. «Мектеп математикасынын илимий негиздери» курсун окутууга карата методикалык сунуштар (модулдук негизде): Мет.колдонмо. - Бишкек, 2000.- 61б.

2. Мунапысова Г.Т. Мектеп математикасынын илимий негиздери курсун окутуунун моделин түзүүнүн принциптери // Проблемы обновления школьного образования: Материалы международной научно-практической конференции.ч. I.- Бишкек, 2000.- С.243-247.

3. Мунапысова Г.Т. Некоторые вопросы школьного курса математики с точки зрения высшей (элементарные функции): Сб. научных трудов КГПУ им. И. Арабаева. Выпуск II. - Бишкек, 1997.- С.535-539.

Диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы, сунуш кылынган документтерди карап чыгып, Кыргыз билим берүү академиясына, И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетине жана С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетине караштуу Д 13.16.526 диссертациялык кеңешине 13.00.02 - окутуу жана тарбиялоонун теориясы менен методикасы (математика) адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн «Жогорку окуу жайларында болочок юристтердин математикалык даярдыктарын кесипке багытталган тапшырмалар аркылуу өркүндөтүү» деген темадагы диссертацияны кабыл алууну сунуш кылат.

Эксперттик комиссиянын төрагасы,
педагогика илимдеринин
доктору, профессор

Акматкулов А.А.

Комиссиянын мүчөлөрү:

Педагогика илимдеринин
доктору, доцент:

Син Е.Е.

Педагогика илимдеринин
доктору, доцент

Мамбеткунов У.Э.

Комиссиянын мүчөлөрүнүн колун тастыктайм:
Диссертациялык кеңештин окумуштуу
катчысы, педагогика илимдеринин
кандидаты

Байсеркеев А.Э.

26.05.2016